

de Zeeuwse
streekdrachten
Goed gemutst

Verklaring.

- VLISSINGEN ..... Pl. boven 10.000 inw.
- Zieriksee ..... Voorname plaatsen.
- Domburg ..... Minder voorname pl.
- Dreischer ..... Kleinere plaatsen.
- Spoorwegen.
- Tramwegen.

- 1 Bast. de Lange en Calandsp.
- 2 Angelinapolder.
- 3 Kl. Stelpeolder.

Inhoudsopgave

Voorwoord 6

Geschiedenis van de trilogie 7

Inleiding 9

1 Schouwen en Duiveland 13

2 Tholen en Sint Philipsland 35

3 Noord-Beveland en
Axelse burgerdracht 59

4 Walcheren en
Arnemuidse vissersdracht 77

5 Nieuw- en Sint Joosland
en Arnhemuidse burgerdracht 111

6 Zuid-Beveland 133

7 Land van Cadzand 167

8 Land van Axel 189

9 Land van Hulst 211

Achtergrondinformatie 228

De geldteller en zijn vrouw, Marinus van Reimerswaele, 1539 (Prado, Madrid). De gehuwde vrouw draagt over het haar een gekleurde muts. Daaroverheen komt een gedrapeerde, doorzichtige doek.

Inleiding

Mutsen als hoofdbedekking voor vrouwen en meisjes hebben een lange geschiedenis. Het is eeuwenlang en in verschillende culturen voor eerbare vrouwen niet toegestaan om met onbedekt hoofd in het openbaar te verschijnen. De mode schrijft bijvoorbeeld in de middeleeuwse westerse cultuur voor dat zelfs al het haar zorgvuldig wordt weggewerkt. Over het kapsel gaat eerst een soort muts en daarover, als sieraad en statussymbool, aanvankelijk een gevouwen of gedrapeerde doek. Deze doek is in de loop van de tijd in een meer permanent model gebracht met naden. Dat is de bovenmuts geworden, zoals we die nu kennen. Het verplicht dragen van mutsen in de streekdracht is een voortzetting van deze traditie.

De bovenmutsen in de Zeeuwse streekdrachten van na 1825 kunnen herleid worden tot vier grondvormen: hul, kornetmuts, dormeuse en sluiermuts.

Aan het begin van de 19^e eeuw draagt men overal in Zeeland de hul als bovenmuts. Al omstreeks het tweede kwart van deze eeuw begint men in gebieden met rijkere boerinnen over te gaan op modieuzere burgermutsen. De hul blijft gangbaar op Walcheren, Zuid-Beveland en in de Axelse dracht, al verandert hij in de loop van de tijd wel meer of minder ingrijpend van vorm.

Van het kornettype zijn bijna alle kindermutsen afgeleid en ook de bovenmutsen van Nieuw- en Sint Joosland en Arne-muiden. In het Land van Axel is de zogenaamde ronde muts ook een kornet.

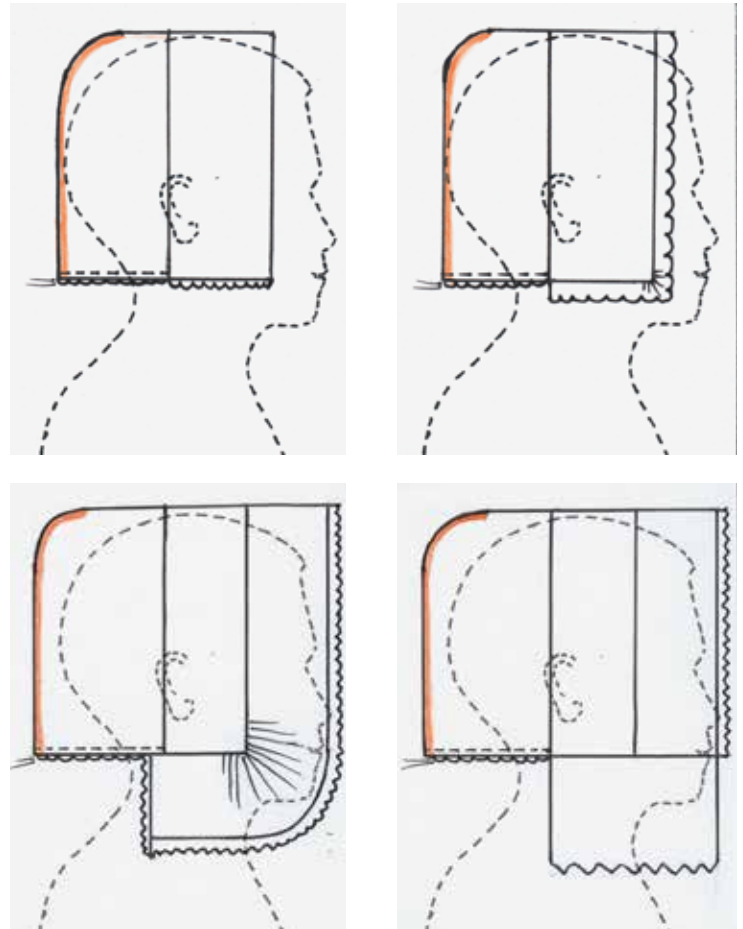
De dormeuse komt op in het Land van Cadzand en het Land van Hulst.

De sluiermuts raakt in de mode op de noordelijke eilanden van Zeeland, wellicht onder invloed van de Zuid-Hollandse eilanden.

De bewerkelijke en vaak kostbare bovenmuts wordt, ter bescherming tegen vettigheid van het haar, op een ondermuts gedragen. Bij elk type muts hoort een speciale ondermuts.

De hul

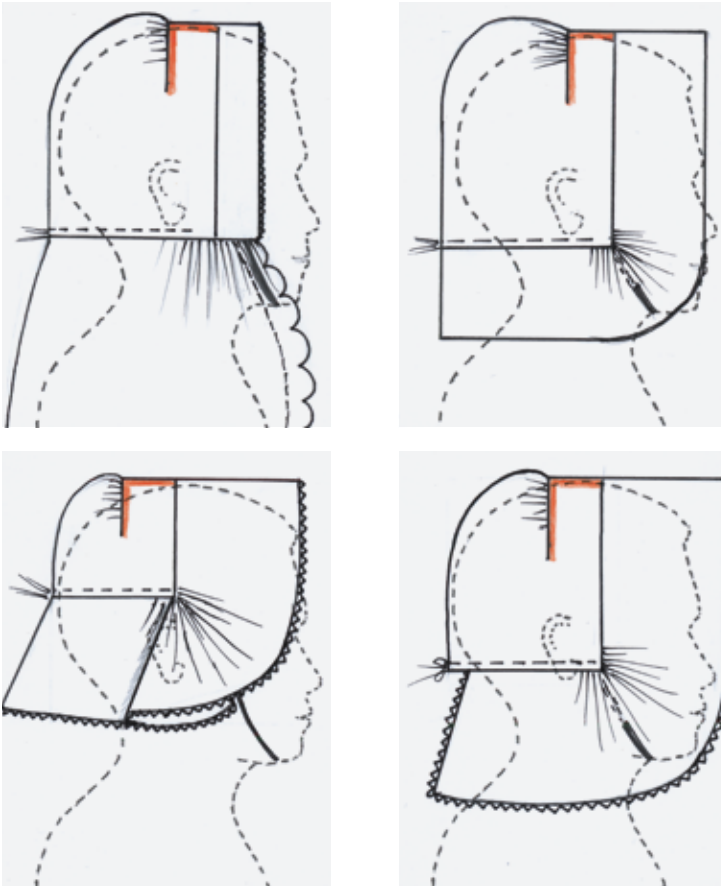
De hul is het eenvoudigste type bovenmuts. Hij wordt met een oorijzer gedragen. In het begin van de 19^e eeuw kent men op het Zeeuwse platteland overal eenzelfde soort hul. De muts bestaat uit een bol en een rechte voorrand of reep. De bol heeft middenachter een naad die doorloopt tot en met de afgeronde bovenhoek. De bovenkant van de bol bestaat

Tekening grondvorm hul, met drie varianten.

uit een stofvouw. De vroeg 19^e-eeuwse hul is groot en staat ruim om het gezicht. De voorrand kan van kloskant of van dichtgeweven stof zijn gemaakt. De bol of achtermuts is gemaakt van dun katoen of batist. Onderaan de bol zijn lusjes gemaakt met daar doorheen treklintjes om de muts in de nek passend te maken. Daaraan ontleent deze muts ook de naam 'trekmuts'. De voorste rand en zijkanten van de voorrand of reep zijn in Zuid-Beveland na verloop van tijd versierd met aangenaide kanten randen. Doordat deze randen steeds breder zijn geworden, en zelfs verdubbeld, is de muts enorm groot geworden. Op Walcheren is de hul daarentegen steeds kleiner geworden.

De muts wordt met stijfjel in vorm gestreken. In het Land van Axel en protestant Zuid-Beveland verstevigt men de muts ook nog met een karkas. Op Walcheren en katholiek Zuid-Beveland gebruikt men geen karkas.

Tekening kornetmutsen: Walcherse meisjesmuts, Axelse ronde muts en Nieuw- en Sint Joosland/Arnhemuiden/poepinmuts.

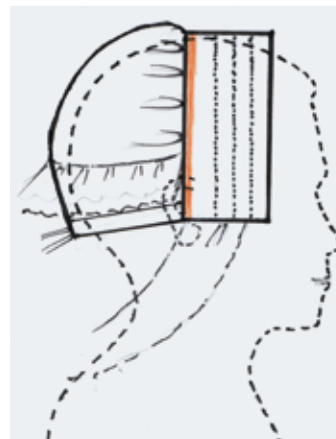
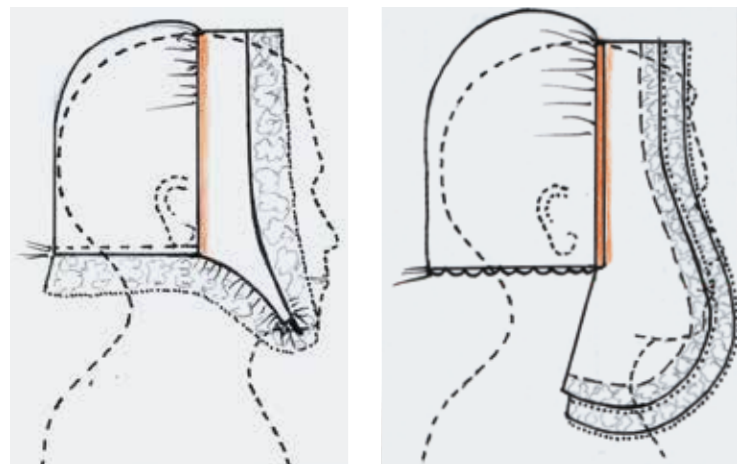
De kornet

De kornetmuts is afgeleid van een muts die eerder in de mode was bij de stedelijke burgerij. Deze muts wordt in de streekdracht met een oorijzer gedragen, maar men maakt hem desondanks met behulp van smalle strikbandjes onder de kin vast. In de nek gaan door een tunnel aan de binnenzijde onderaan de bol strikbandjes, die de muts passend maken door hem in te rimpelen. De grondvorm van de bol bestaat uit één rechthoekig stuk stof. Bovenop het hoofd is een T-vormige naad aangebracht, waardoor een voorrand en een bolvormige, aangerimpelde achtermuts ontstaan. Vanwege de treklijntjes onderin de mutsenbol wordt ook deze muts wel eens trekmutts genoemd, wat tot verwarring kan leiden met de hul. Langs de bol worden sierranden genaaid, per regio op een verschillende manier.

De dormeuse

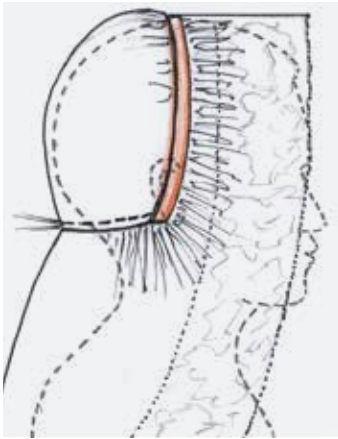
Net als de kornet is de dormeuse een muts uit de 18^e-eeuwse burgermode. De dormeuse wordt tussen ongeveer 1760 en 1790 gedragen door gegoede burgerdames bij hun informele kleding binnenshuis. De muts is gemaakt van witte batist of mousseline en heeft een voorrand die versierd kan zijn met kantstrookjes, lint en dergelijke. Hij wordt soms met linten onder de kin vastgestrikt. Hierbij draagt men meestal geen oorijzer.

Vrouwen in het Land van Cadzand en het Land van Hulst gaan mutsen dragen die zijn afgeleid van de dormeuse. En ook de visite- of middagmutsen uit Tholen, Sint Philipsland en Schouwen en Duiveland zijn een soort dormeuses. De muts heeft een bol met een ronde, gerimpelde bovenzijde die aan een (soms smalle) pas is genaaid, behalve het gedeelte in de nek. Hier is een zoom gemaakt, met daar doorheen strikbandjes voor de pasvorm. De bol kan heel ruim zijn of vrij glad om het hoofd sluiten. Voorlangs de pas of rondom de muts is een sierstrook genaaid, behalve bij de visitemuttsen.

Tekeningen dormeuses Land van Cadzand, Hulst en visitemutts.

Tekening sluiermuts.

De sluiermuts

De modermuts is in sommige regio's een eigen streekdrachtlevens gaan leiden als sluiermuts, die ter plaatse lange muts of lange muste wordt genoemd. Het zijn de zondagse bovenmutsen van de noordelijke Zeeuwse eilanden Schouwen en Duiveland, Tholen, Sint Philipsland en Noord-Beveland en ook van de burgerdracht van het Land van Axel.

Een sluiermuts bestaat uit een ovale of hoefijzervormige bol, die wat ingerimpeld aan een zeer smalle pas is genaaid. Rondom de bol is een wijde en plaatselijk lange strook genaaid.

De mutsen zijn gemaakt van katoenen tule, geborduurde tule en kloskant. De rand wordt over het hoofd in model gehouden door een ingenaaid karkas van wit laitondraad.

De mutsen van de verschillende regio's variëren in details. Op Schouwen en Duiveland bevindt zich bovenop het hoofd een stolpplooi in de mutsenrand.

De Thoolse en Noord-Bevelandse mutsenstrook heeft een ander model, waardoor er langs het bolletje meer tule is. De muts staat hierdoor bovenop het hoofd hoog en breeduit, maar de rand loopt toch rond met het gezicht mee. Ook de meer of minder soepele valling van de strook verschilt per regio door meer of minder stijfheid te gebruiken.

De Axelse muts staat bovenop het hoofd ook breeduit.

De breedte van de mutsenstrook is in de loop van de tijd steeds meer toegenomen. In de laatste periode van de levende dracht, ruwweg tot het derde kwart van de 20^e eeuw, komt de strook op de rug soms wel tot de taille.

De sluiermutsen worden gedragen met een zwarte ondermuts, waarin het oorijzer is gespeld.

Het gebruik van dit boek

De mutsen worden in de regiohoofdstukken hierna uitgebreid beschreven. De hoofdstukken vertellen waar ze van gemaakt zijn en hoe ze in elkaar zitten. Ook hoe ze gewassen, gesteven, gestreken, opgemaakt en opgezet worden.

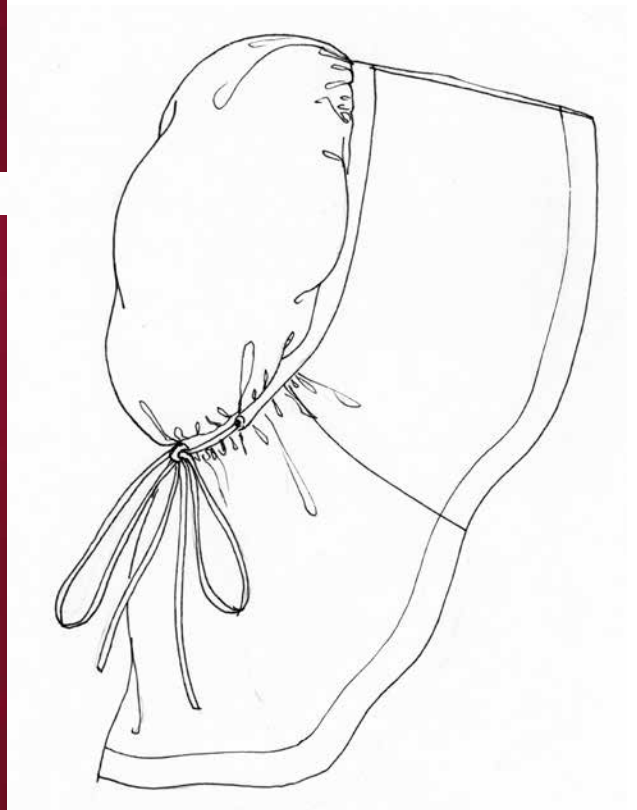
Het maken en onderhouden van de bovenmutsen was bijna altijd het werk van specialistes: de mutsenmaakster of mutsopdoenster. Met het verdwijnen van de streekdracht is ook dit beroep (bijna) uitgestorven. Middels dit boek proberen we de nog aanwezige kennis vast te houden.

Ieder regiohoofdstuk is zoveel mogelijk een zelfstandig deel. Belangstellenden voor bijvoorbeeld de mutsen van het Land van Axel kunnen alle informatie in dit hoofdstuk vinden. Voor uitleg over naaitechnische termen, zoals een platte naad of de Engelse naad, kan men op internet (YouTube) goede filmpjes vinden.

De aanleiding tot het maken van dit boek is de behoefte om tot verantwoorde reconstructies van de mutsen te kunnen komen. Dat zal zeker goed gaan, vooral zolang er nog originele mutsen voorhanden zijn als voorbeeld.

Een tweede doel is om creatievelingen te bewegen om aan de slag te gaan, door van een muts naar keuze een modern ontwerp te maken. Of durf eens een totaal andere toepassing te vinden voor elementen als deze uit ons rijke culturele erfgoed.

Achterin elk regiohoofdstuk tref je een modern kledingontwerp of modeaccessoire aan dat geïnspireerd is op een muts in dit hoofdstuk. Deze ontwerpen zijn bedoeld als uitdaging om aan de slag te gaan met de rijke mogelijkheden die vormen en materialen van de mutsen ons bieden. Kijk, geniet en laat je fantasie gaan!

Reconstructie van een burgermuts.

Tekening van de burgermuts, 1850

DE EENVOUDIGE BURGERMUTS ROND 1850

Door burgervrouwen op Schouwen en Duiveland is omstreeks het midden van de 19^e eeuw als bovenmuts een eenvoudiger model dormeuse gedragen.

De bol hiervan is ruim, de strook is ongeveer 12 cm breed en rondom de bol glad aangenaaid. Alleen bij de hoeken van de bol is de strook over 12 tot 13 cm ingerimpeld. Onderaan de bol is een schuifzoom gemaakt, waardoorheen twee veterbandjes gaan die strakgetrokken en gestrikt worden op de buitenkant van de muts. Om de muts te verstevigen kan in

de rand een karkas worden genaaid. Waarschijnlijk hoort bij deze kornetmuts een witte ondermuts, maar dit is niet zeker. In het Stadhuismuseum te Zierikzee is een voorbeeld van deze muts te vinden. Hij is niet gemaakt van tule en kant, maar van dun wit katoen met een ruitjes- of streepjespatroon van ingeweven dikkere draden. Deze muts heeft zelfs geen kant langs de buitenrand en wellicht ook geen muzengat. De naad van de strook is opzij geplaatst of eventueel bovenop het hoofd. Onder deze muts wordt een witte katoenen ondermuts gedragen.

Het kapsel

Dreischor, boerderij Mon Désir, familie De Vrieze-Der Weduwen, 1910. (S-D)

De haardracht is tot tegen het einde van de 19e eeuw eenvoudig. Het haar wordt bovenop het hoofd in een middenscheiding gekamd en vandaar glad naar opzij en omlaag. Vanaf de oren gaat het naar achteren en dan in een knot. Alleen langs het voorhoofd is buiten de muts een randje van het haar te zien. Rond 1900 begint men meer werk van het haar boven het voorhoofd te maken. Naast de scheiding wordt het in een soort golven of lussen gelegd die verdwijnen onder de ondermuts. Om het mutsenbolletje goed in model te krijgen is een haarknot op het achterhoofd nodig. Bij onvoldoende lang haar wordt binnenin de ondermuts een opvulsel gedaan als 'nepknot'. Soms is hiervoor een speciaal zakje gemaakt in de ondermutsenbol.

Renesse, familie Braber, 1895. (S-D)

De bovenmuts maken

MATEN

Hoogte, breedte en omtrek van de bol. Lengte van de strook achter. Breedte van de voorrand middenboven op het hoofd.

MATERIALEN

Geborduurde katoenen tule voor de bol en het tussenrandje, veterband, effen katoenen tule voor de strook, kloskant, of eventueel een geborduurde tulen rand, die aan de strook wordt genaaid. Het is heel belangrijk dat de materialen uit puur katoen bestaan omdat synthetische stof geen stijfsel kan opnemen. Gebruik ook katoenen naaigaren.

De geborduurde tule voor de mutsenbollen of -bodems kwam uit Kieldrecht en de kloskant voor de mutsenstrook uit Beveren, in de omgeving van Antwerpen. Het type Rijsselse kant werd hier tot ongeveer de Tweede Wereldoorlog geklost voor de streekdrachten in heel Nederland. De kanten rand heeft per el een aantal bloemmotieven. Hoe minder bloemmotieven per el, ongeveer 70 cm, des te duurder is de kant. Drie, twee of zelfs één motief per el betekent immers grote motieven die een brede kantstrook en dus veel tijd en vakkennis van de kantwerkster vergen. De kanten werden verkocht door kanthandelaren die als tussenpersoon fungeerden tussen de kantwerksters en de plaatselijke winkels. Minder vermogende vrouwen droegen smallere kant met vier, vijf of zes motieven per el. Rijsselse kloskant is te herkennen aan de tule ondergrond met kleine moesjes (stipjes) tussen de motieven.

TEKENSHEMA

Als voorbeeld, met geschatte maten. In het echt uitgaan van de gemeten maten.

- 1 Teken voor de bol een verticale en een horizontale lijn die elkaar kruisen. Vanaf het kruispunt bijvoorbeeld 11 cm naar boven en naar beneden meten en 10 cm naar links en naar rechts.
- 2 Onderaan 7 cm naar links en naar rechts gaan en vandaar het ovaal tekenen via de aangegeven punten. De omtrek van de mutsenbodemp is ongeveer 66 cm.
- 3 Onderaan de bol, langs het rechte stuk, komt een dubbele zoom van 2 cm. Zie tekening. Controleer de tekening met de gemeten maten.
- 4 Teken voor het tussenreepje een rechthoek van 2,5 cm hoog en 48 cm lang. Dit is de breedte van de mutsenbol min de zoom van 14 cm. Controleer de nodige hoofdwijdte over de ondermuts.

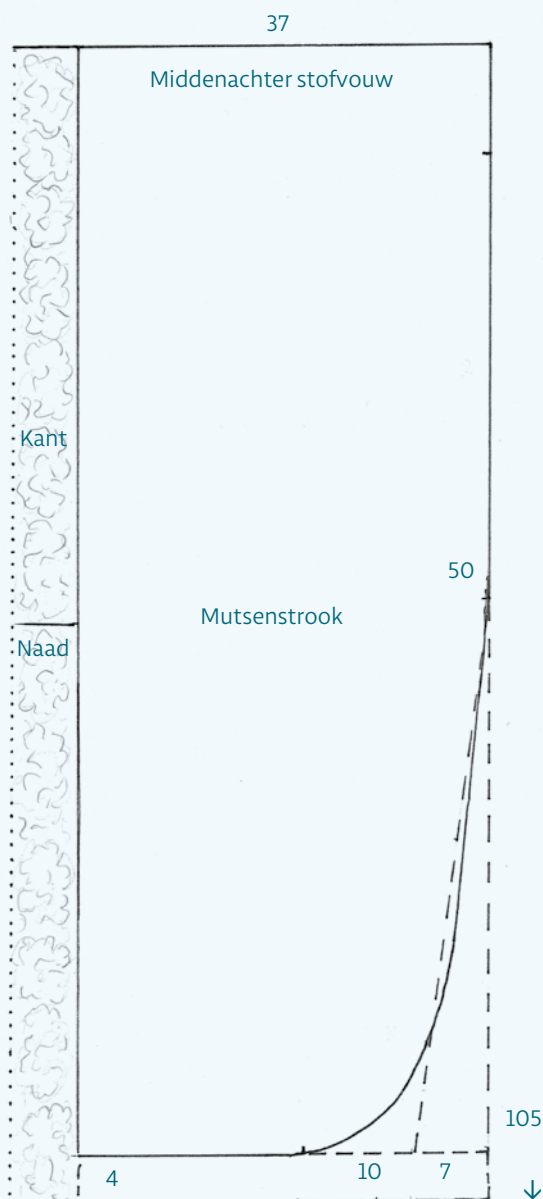
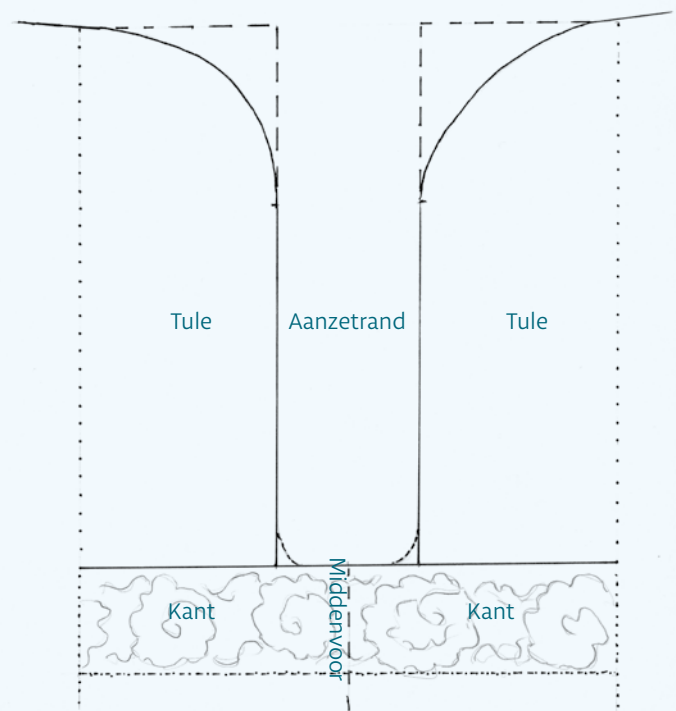
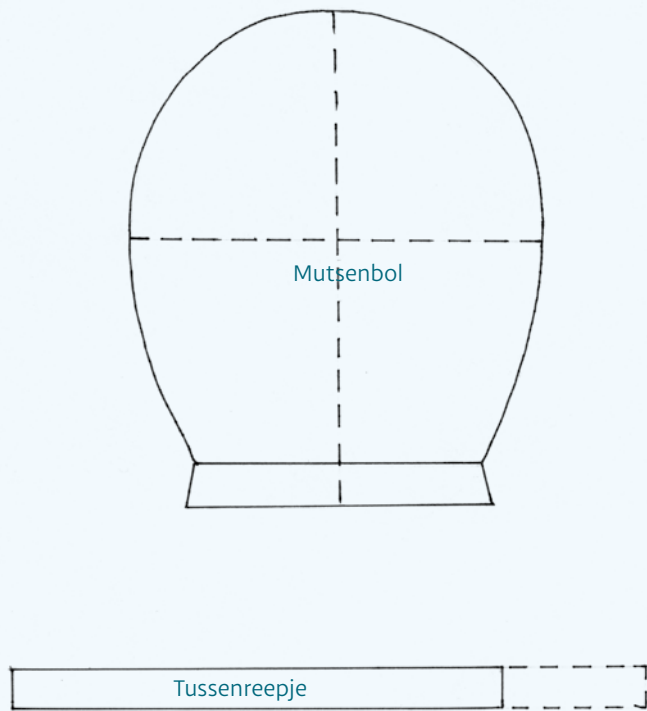

- 5 De strook (het tule gedeelte): de breedte van de strook is 210 cm (3 el). Teken een rechthoek van 105 cm hoog en bijvoorbeeld 37 cm breed (afhankelijk van de gemeten hoogte en de kantbreedte). Teken het tule gedeelte zoals de patroontekening aangeeft.

De sluiermuts met sieraden.

AANWIJZING VOOR HET KNIPPEN

Knip overal 0,75 cm naad aan, behalve de zoom onderaan de bol: reken hier 2 cm zoombreedte bij.

NAAIBESCHRIJVING

- 1 Alle naden zijn smalle rolzoompjes. Alles wordt met de hand genaaid.
- 2 Naai de smalle tussenreep aan de bol, vanaf de zijkan- ten van de zoom. Rimpel de bol naast de zoom meteen iets in over een lengte van 8 cm zodat hij past aan het tussenreepje.
- 3 Maak de dubbele zoom onderaan de bol en naai aan elke zijkant op het uiteinde van het tussenrandje 35 cm veter- band. Rijg deze bandjes van weerskanten door de zoom en laat ze aan de binnenkant uitsteken.
- 4 Naai de uiteinden van de kantrand aan elkaar, zodat een cirkel ontstaat.
- 5 Naai de kantrand aan de onderrand van de tule, met de naad rechts opzij. Zie patroontekening en tekening kant- aanzet middenvoor.
- 6 Vouw de naadbreedte van de aanzetkant van de tulestrook om naar de binnenkant.
- 7 Geef merktekens op de rand van de tule en op het tussenreepje zoals het schema aangeeft.

Het opzetten van de muts

Het vastspelden van de bovenmuts. (NOM)

DE ONDERMUTS

De ondermuts gaat direct over het kapsel. De voorrand komt tot een stukje voorbij de kruin, een handbreedte boven het voorhoofd, en halverwege de oren. De oorlellen blijven vrij vanwege de oorbellen. Vanachter komt de muts onder de rand van het achterhoofd. De strikbanden door de onderzoom worden strak om het hoofd gelegd. Om dat goed te kunnen doen klemt men het hoofd met de ondermuts tegen een deurstijl en trekt tegelijk de strikbanden aan. Korte linten worden bovenop het hoofd gestrikt of vastgespeld. Lange linten gaan kruiselings weer omlaag en worden in de nek gestrikt. De linten blijven op hun plaats langs de haarknot. Bij een kort kapsel wordt in plaats van een knot een opvulsel in de ondermuts gedaan.

DE BOVENMUTS

De voorrand van de bovenmuts komt boven het voorhoofd zover over de ondermuts dat deze helemaal bedekt is. Het bolletje gaat glad over de bol van de ondermuts. De strikbandjes van het bolletje van de bovenmuts worden onder de zoom van de ondermuts aangetrokken en gestrikt. Het is wat lastig prutsen onder de brede mutsenstrook. De bovenmuts wordt boven het voorhoofd en opzij van het hoofd op de ondermuts vastgespeld met de gouden sier-spelden. Aan de krullen hangt men de mutsenbellen en in de oren gaan bijpassende oorbellen. De tule bovenop het hoofd wordt omhooggehaald zodat de 'oren' breeduit gaan staan.

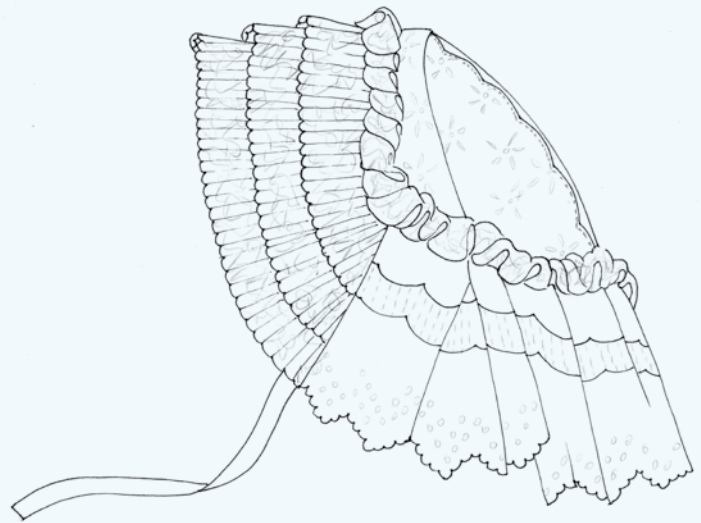

De visite- of middagmuts

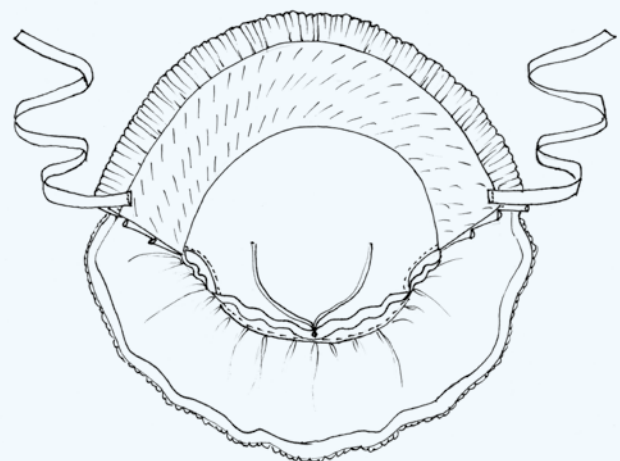

De middagmuts op een kop.

Op Tholen en Sint Philipsland dragen vrouwen bij de opknapkleding door de week, na het werk of op visite een zogenaamde visite- of middagmuts. Op zondagmiddag, na de kerkdienst, maakt de kostbare sluiermuts soms eveneens plaats voor deze muts. De gesteven muts bestaat uit een bol, een pas met drie opgenaaide, gepijpte kantstroken, een opgenaaide, geplooid strook (rabat), een nekboordje en twee strikbanden, waarmee de muts onder de kin wordt vastgemaakt. In de nek wordt de muts met twee veterbandjes door een tunnel strak aangetrokken. Op Tholen dragen de vrouwen een zwarte ondermuts zonder krullen bij deze muts. Op Sint Philipsland mogelijk wel de ondermuts met krullen.

Vrouw uit Stavenisse met rouw-middagmuts.

Deze muts van tule heeft een brede rand van Rijsselse kant.

Viscose jurk met tule capuchon, brede 3D kantrand en losse mouwen op manchetten. (Susan Bakx-Plasmans)

>

Benodigheden voor het plooiën.

- 7 Na het strijken alle mutsen nog goed laten drogen en eventueel wat bijstrijken met een lauwwarm ijzer.
Als het klaar is de strijkijzers schoonmaken en de gietijzeren ijzertjes insmeren met kaarsvet tegen roesten. De broodplank goed schoon-schuren met water en zeep. Alles schoon en droog bewaren tot de volgende keer.

PLOOIEN VAN DE BOL VAN DE BOVENMUTS

Benodigheden voor het plooiën

- Een gladde plooiplank of een glazen plaat
- Een koperen plooi-tangetje (vanaf het laatste kwart van de 19^e eeuw)
- Roestvrije spelden
- Een vochtige zakdoek

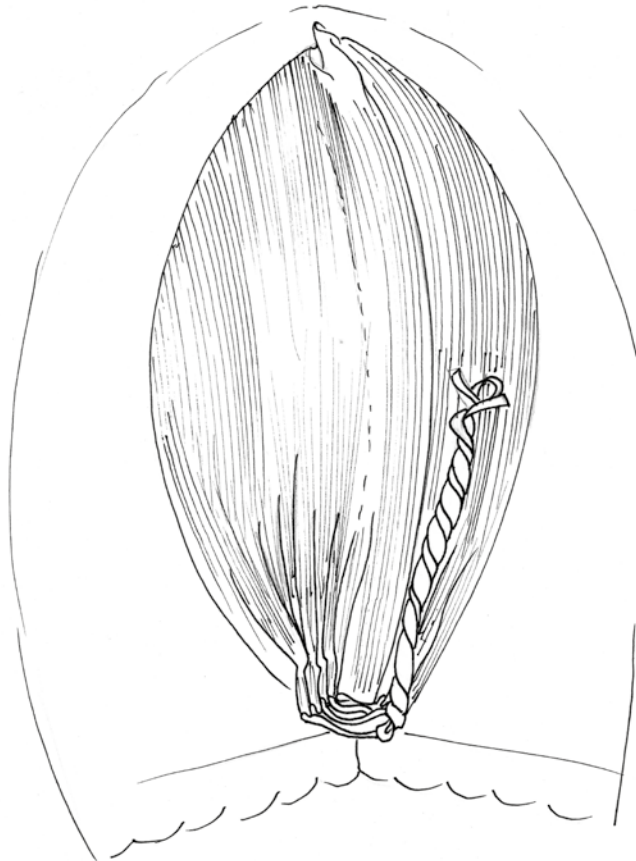
De bovenmuts ligt plat gevouwen met de goede kant binnen, de voorranden precies op elkaar en de bol goed glad en recht dubbel vanaf de middennaad.

- 1 Steek de twee lagen van de bol met twee rijen spelden vast zodat de stof niet kan verschuiven.
- 2 Leg de muts op de gladde houten plooiplank of de glasplaat en begin met plooiën door ongeveer 1 cm vanaf de middenachternaad de stof om te vouwen. Kras de vouw goed scherp; dit vormt het eerste plooi-tje.
- 3 Draai de muts om en gebruik de gleuf van de eerste plooi om er vlak naast een 2e plooi bij te trekken. Dit doe je vanaf het laatste kwart van de 19e eeuw met het plooi-tangetje. De ene helft daarvan glijdt door de gleuf en de andere helft trekt de stof bij. Zet kracht met de duim en een opgeheven elleboog.
- 4 Draai de muts weer om en trek, met één kant van het tangetje door de gleuf, weer een nieuw plooi-tje bij. Het is net origami: met dal- en bergvouden, op den duur millimeter klein.
- 5 Draai steeds voor de volgende plooi de muts om.
- 6 Duw van tijd tot tijd de al gemaakte plooiën met de vingers stevig tegen elkaar. Kleine probleempjes als een verkeerde plooi of een dikker stijfseplekje kun je verhelpen met een vochtig zakdoekje.
- 7 Plooi zo ver mogelijk door tot de voorrand en verwijder al gaande de rijen spelden.
- 8 Keer daarna, liefst in één beweging, de muts met de goede kant naar buiten. Vouw daar-toe de voorrand open met de verkeerde kant boven en klem één uiteinde onder de kin. Houd de rand aan het andere uiteinde met de linkerhand zo recht mogelijk vast. Duw met de rechterhand vastberaden in het midden totdat de voorrand een hoefijzer vormt met de goede kant buiten. Dit moet met een snelle, trefzekere beweging gebeuren opdat het plooi-sel niet kreukt.
- 9 Maak het onderste gedeelte van de plooi-tjes

Leuntje van den Driest-de Witte (1916-2007) bezig met plooiën en opduwen van de plooiën. (foto Frans van den Driest)

De binnenkant van de langetmuts.

voorzichtig met de zakdoek wat vochtig en maak met behulp van het plooi-ijzertje bundels van de plooiën. Duw de bundels zo dicht mogelijk tegen elkaar.

- 10 Maak, met hulp van de zakdoek, de strik-lintjes los van de boogjes en trek de muts onderaan dicht door de lintjes strak aan te trekken. Maak een stevige strik in de lintjes en draai de strik in elkaar tegen de plooiën binnenin de muts. Vanaf het derde kwart van de 20^e eeuw worden de uiteinden van

de voorrand onderaan met een enkel steekje aan elkaar genaaid.

De muts van de Arnemuidse vissersvrouwen wordt langs de voorrand een minuscuul stukje omgevouwen naar de buitenzijde.

- 11 Strijk de voorrand eventueel nog wat bij en klaar is de langetmuts. De kanten muts heeft voor de stevigheid binnenlangs de voorkant een karkasdraad nodig. De draad wordt met grote steken en wit garen zo onzichtbaar mogelijk vastgenaaid en wordt voor iedere wasbeurt eerst verwijderd. Deze muts wordt vanachter onderaan lang niet zo dicht getrokken.

Het met de hand plooiën van de bovenmuts is tijdrovend en vermoeiend. (In het eerste kwart van de 20^e eeuw is daarom, ter verlichting van het werk van de mutsopdoenster, de plooi-machine uitgevonden. De machine bestaat uit twee delen: eerst worden tussen twee metalen rollen die op elkaar inwerken de verticale plooi-tjes in de mutsenbol gemaakt. Daarna worden, op een apart apparaat, de plooiën onderaan de bol tot bundeltjes samengeperst. Men noemt dit de stukmachine. Er bestaan enkele van deze apparaten.

Introductie

De karakteristieke schelpvormige bovenmuts uit de dracht van Nieuw- en Sint Joosland en de Arnemuidse burgerdracht behoort tot het kornettype. Alle volwassen vrouwen dragen aanvankelijk het gangbare plattelandskostuum met de bijbehorende grote hul.

Omstreeks 1825 stappen de volwassen vrouwen in Nieuw- en Sint Joosland voor de hoofdbekleding over van de hul naar de kornetmuts. Dit type muts is afkomstig uit de burgermode en is in de streekdracht al bekend als meisjesmuts. Deze muts is in Nieuw- en Sint Joosland gedragen tot het verdwijnen van de streekdracht, omstreeks 1975.

In Arnemuiden is voor iedereen de hul gangbaar gebleven tot ongeveer 1880. De vissersvrouwen zijn hem blijven dragen tot halverwege de 20^e eeuw. Zie hoofdstuk Walcheren.

In het tweede kwart van de 19^e eeuw omsluit de bovenmuts het hoofd geheel. Hij heeft een grote bol en rondom een smalle strook die onder de kin iets over elkaar komt. Begin 20^e eeuw sluit de muts nog om het hoofd en is de strook ook nog niet zo breed als later. De mutsenstrook

Vrouw met kornetmuts, 1880. (JD/NOM)

komt nu onder de kin bijna tegen elkaar. De bovenmuts bestaat in de loop van de 20^e eeuw uit een zeer kleine bol en een wijde, plaatselijk sterk gerimpelde strook rondom de bol. Op de hoeken van het bolletje vormen de dichte rimpels van de strook een diepe plooi, waar doorheen de strikbandjes gaan die onder de kin gesloten worden. De buitenrand van de bovenmuts staat, naar het model van de heersende mode, wijd uit.

Het model van de wijduitstaande strook volgt een eigen modeontwikkeling. In het laatste kwart van de 19^e eeuw bevindt zich de grootste breedte van de muts op kaakhoogte. De bovenmuts heeft een druppelvorm. Gedurende de 20^e eeuw klimt het breedste punt steeds hoger tot

Vrouwen met grote hul, 1850. (B en B)

Redactiecommissie

v.l.n.r.

Mart Bakx

Goes

fotografie en fondsen

Susan Bakx-Plasmans

Goes

*illustratieve tekeningen, styling en
moderne creaties en sieraden*

Liza van der Heijden-van der Werff

Kleverskerke

onderzoek, teksten en patroontekeningen

Wim van der Heijden

Kleverskerke

voorzitter en eindredactie

Jenny Rosendaal-Dees

Zuidzande

secretaris

Thijs Brel

Veere

penningmeester

Alle Zeeuwse vrouwendrachten in 1894 (ZM)

de Zeeuwse streekdrachten Goed gemutst

De wereld van de Zeeuwse streekdrachten is zo rijk in haar traditie dat er drie boeken nodig zijn om haar te vangen. Dit is het derde en laatste deel: over de typisch Zeeuwse hoofdbedekking. In *De Zeeuwse streekdrachten: Goed gemutst* worden de streekdrachten van de afgelopen tweehonderd jaar besproken. Maar dat niet alleen: het is ook een handboek om zelf mee aan de slag te gaan.

Geen *Goed gemutst* zonder de mutsen zelf natuurlijk: de geschiedenis van de Zeeuwse mutsen wordt uitgebreid behandeld. Van boven- tot ondermuts, evenals een handleiding voor het maken, opmaken en dragen ervan. Het boek legt ook verbanden tussen de streekdracht en de hedendaagse mode. Om zo te laten zien dat streekdracht een rijke bron van inspiratie kan zijn, voor modeontwerpers en modeliefhebbers.

De Zeeuwse streekdrachten: Goed gemutst is het sluitstuk van meer dan twintig jaar onderzoek, interviews, fotografie, tekenen en uitproberen. Een Zeeuwse kroon op het werk.

Over de auteurs

Mart Bakx is afgestudeerd in grafische vormgeving en fotografie. Voor *Goed gemutst* fotografeerde hij de mutsen en het Zeeuwse landschap.

Susan Bakx-Plasmans is modeontwerpster en styliste. Voor dit boek maakte ze de moderne kledingontwerpen en tekende zij de illustratieve tekeningen.

Liza van der Heijden-van der Werff was docent textieltechnieken in Middelburg. Voor dit boek deed ze het onderzoek, is ze auteur van de teksten en heeft zij de patroontekeningen gemaakt.

Wim van der Heijden groeide op tussen de Walcherse streekdrachten. Van *Goed gemutst* is hij organisator en eindredacteur.

